

**Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті философия және
саясаттану факультеті дінтану және мәдениеттану кафедрасының PhD
докторанты Байжума Саметтің «әл-Фарабидің дін философиясындағы адам
мәселесі» атты докторлық диссертациясына ғылыми кеңесшінің**

ШҚІР

Байжума Саметтің диссертациялық жұмысы дін философиясы, фарабитану, ислам философиясы және түркі-мұсылман руханияты аясындағы өзекті ғылыми мәселелердің біріне арналған. Зерттеу жұмысында әл-Фарабидің дін философиясындағы адам мәселесі Құдай-әлем-адам қатынасы, рухани кемелдену, бақыт, пайғамбарлық, қайырымды қоғам және рухани тәрбие мәселелерімен өзара байланыста кешенді түрде қарастырылған.

Қазіргі жаһандану жағдайында рухани құндылықтардың трансформациясы, діни сананың өзгеруі, рухани тұрақсыздық және тұтынушылық сана секілді үдерістер адам мәселесін философиялық және діни тұрғыдан қайта пайымдаудың маңызын арттырып отыр. Осы тұрғыдан алғанда диссертация тақырыбы қазіргі дінтану және философия ғылымы үшін ғылыми әрі практикалық жағынан өзекті болып табылады. Ізденуші әл-Фарабидің философиялық мұрасын тек тарихи-философиялық құбылыс ретінде ғана емес, қазіргі рухани және мәдени мәселелерді түсіндіруге мүмкіндік беретін өміршең интеллектуалдық жүйе ретінде қарастырады.

Диссертацияның құрылымы зерттеу мақсаты мен міндеттеріне толық сәйкес келеді. Жұмыс кіріспеден, үш бөлімнен, қорытындыдан және пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады. Бірінші бөлімде дін философиясындағы адам мәселесінің теориялық-әдіснамалық негіздері мен әл-Фарабидің дін философиясындағы Құдайтаным мәселесі қарастырылған. Екінші бөлімде әл-Фарабидің дін философиясындағы Алла-адам-әлем арақатынасы, пайғамбарлық, бақыт және қайырымды адам концептілері талданған. Үшінші бөлімде әл-Фараби ілімі мен түркі руханиятының сабақтастығы, сондай-ақ оның заманауи қоғамдағы мәдени және рухани құндылықтарды қалыптастырудағы рөлі қарастырылған.

Зерттеу барысында отандық және шетелдік ғылыми әдебиеттер, әл-Фараби трактаттары, ислам философиясы мен түркі-мұсылман руханиятына қатысты ғылыми еңбектер кеңінен пайдаланылған. Автор зерттеу жұмысында жүйелілік, тарихи-философиялық, салыстырмалы, герменевтикалық және мәдени-тарихи реконструкция әдістерін тиімді қолдана білген. Диссертацияда әл-Фарабидің адам, ақыл, рухани кемелдену, бақыт және қайырымды қоғам туралы идеяларының өзара байланысы ғылыми тұрғыдан жүйеленіп, олардың қазіргі

қоғамдағы рухани мәдениет, діни сана және қоғамдық келісім мәселелерімен сабақтастығы негізделген.

Диссертацияның ғылыми жаңалығы әл-Фарабидің дін философиясындағы адам мәселесінің ислам философиясы, дін философиясы және рухани антропология аясында кешенді түрде қарастырылуымен айқындалады. Сонымен қатар әл-Фараби ілімінің түркі-мұсылман руханиятындағы тарихи сабақтастығы талданып, оның Жүсіп Баласағұни, Қожа Ахмет Ясауи, Абай Құнанбайұлы және Шәкәрім Құдайбердіұлы дүниетанымдарымен интеллектуалдық байланысы көрсетілген.

Диссертация нәтижелері ғылыми жарияланымдарда көрініс тапқан. Зерттеу нәтижелері бойынша 18 ғылыми еңбек: оның ішінде Scopus базасында индекстелген мақалалар мен ҚР ҒЖБМ ҒЖБССҚК ұсынған журналдардағы жарияланымдар бар. Сонымен қатар зерттеу нәтижелері халықаралық және республикалық ғылыми конференцияларда баяндалып, ғылыми қауымдастық тарапынан талқыланған.

Жалпы алғанда, Байжума Саметтің «Әл-Фарабидің дін философиясындағы адам мәселесі» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы ғылыми жаңалығы бар, теориялық және практикалық маңызы жоғары, өз бетінше орындалған аяқталған ғылыми еңбек болып табылады. Диссертация Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым және жоғары білім саласында сапаны қамтамасыз ету комитетінің PhD диссертацияларына қойылатын талаптарына толық сәйкес келеді. Осыған байланысты Байжума Саметке «8D02203 – Дінтану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайықты деп есептеймін.

Отандық ғылыми кеңесші
Философия ғылымдарының кандидаты,
қауымдастырылған профессор

Мейрбаев Б.Б.

«18» 05 2026 ж.

